

PORTRET GATES FOUNDATION

Een gepatenteerde lobbyist

22 mei 2021, De Standaard - Korte versie.

Bill Gates weegt zwaar op de aanpak van de pandemie. Bij de Europese Commissie vindt hij een luisterend oor, maar de filantroop blijft allereerst een zakenman die zijn visie doordrukt en zijn belangen veiligstelt.

De ontmoeting waarnaar Gates verwees, was een van de vele gedachtewisselingen tussen de Europese Commissie en de Bill & Melinda Gates Foundation. Tussen maart 2020 en mei 2021 vonden twaalf ontmoetingen plaats over de covid-crisis, blijkt uit het transparantieregister van de Commissie.

De Gates Foundation was daarmee een van de meest geraadpleegde instellingen over de pandemie. ‘Gates blijkt een belangrijke speler in de Brusselse lobbyscene rond covid-19’, concludeerde de ngo Corporate Europe Observatory, die de gegevens opvroeg.

De stichting geeft jaarlijks 5 miljard dollar weg aan donaties, plus een half miljard aan bijdragen aan allerlei organisaties. Aan gezondheid wordt alles bij elkaar 2 miljard per jaar uitgegeven. Ter vergelijking: het budget van de Belgische ontwikkelingssamenwerking - bedraagt jaarlijks 1,2 miljard euro (1,5 miljard dollar).

Concurrentie buitenspel

Uit vrees dat de geldstromen opdrogen, durft niemand tegen Gates in te gaan. ‘De Foundation hoeft zich amper publiek te verantwoorden voor de gemaakte keuzes. En er wordt zelden kritiek op geuit. Mensen zijn bang voor hun carrière’

‘De manier waarop de miljarden worden aangewend, beïnvloedt zonder twijfel de richting van de wereldwijde agenda.’

Zo is de Gates Foundation de op twee na grootste donor van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), na de VS en het Verenigd Koninkrijk. Jaarlijks gaat 455 miljoen dollar richting Genève. Bill Gates is ook de oprichter van de publiek-private vaccinalliantie Gavi, die hij in 2000 een vliegende start gaf met een kapitaal van 750 miljoen dollar, en die op haar beurt de op drie na grootste WHO-donor is. De Gates Foundation heeft een zetel in de raad van bestuur van Gavi en is ook medeoprichter en financier van Cepi, een organisatie die de wereld weerbaarder wil maken tegen epidemieën. Samen zijn de WHO, Gavi en Cepi de organisaties achter Covax, dat bedoeld is als wereldwijde aankoopcentrale van vaccins.

Gates betwist niet dat hij ‘immense druk’ heeft uitgeoefend op de universiteit van Oxford om haar vaccin toch te patenteren, en evenmin dat hij dreigde met de ‘reductie of eliminatie van alle subsidies’ door de Gates Foundation

Gates heeft zich herhaaldelijk uitgesproken als fervente voorstander van patentbescherming. Dat is niet verwonderlijk. Hij heeft zijn fortuin opgebouwd met Microsoft, een bedrijf dat de concurrentie altijd zo ver mogelijk op afstand heeft willen zetten.

Exact dezelfde argumentatie die nu gebruikt wordt om de patenten voor vaccins in stand te houden. Pas eerder deze maand, nadat de Amerikaanse president Joe Biden had beloofd de opheffing van vaccinpapenten te steunen, nam ook de Gates Foundation schoorvoetend een genuanceerdere positie in.

Weldoener met willetje

Net zoals Microsoft zich destijds bediende van weinig elegante zakenpraktijken, durft Gates ook als weldoener ver te gaan om zijn zin te krijgen. Dat bleek vorig jaar bij de ontwikkeling van een covid-vaccin door Oxford University. Die draait grotendeels op overheidsgeld en heeft als algemene beleidslijn dat haar vaccin-innovaties bij voorkeur niet door patenten beschermd worden. Toen de universiteit op weg was een succesvol covid-19-vaccin te ontwikkelen, zag het er dan ook naar uit dat dat breed beschikbaar zou worden gemaakt, tot vreugde van gezondheidsexperts die in het patentensysteem een barrière zien voor een rechtvaardige verdeling van de vaccins. ‘We gingen ervan uit dat ze dat zouden doen’, zegt James Love van de ngo Knowledge Ecology International op de nieuwssite Kaiser Health News, die deze episode reconstrueerde. ‘Wat zou ertegen kunnen zijn om iedereen toegang te geven tot de best mogelijke vaccins?’

Dat was buiten Gates gerekend. Hij spoorde de universiteit aan om het vaccin te patenteren en een exclusieve deal te sluiten.

Echokamer

Dat patenten niet het probleem zijn, is ook de mantra die de Europese Commissie keer op keer herhaalt in de discussie over de vaccinproductie. Zoals Europees commissaris voor Handel Valdis Dombrovskis zei in het Europees Parlement: ‘Er zijn geen indicaties dat patenten een barrière vormen. De uitdaging is snelle ontwikkeling, productie in voldoende hoeveelheden en een brede en eerlijke distributie. De Commissie werkt daaraan, samen met onder meer Covax.’

Dat zijn de argumenten waarmee Europa tot nu toe het voorstel van India, Zuid-Afrika en tientallen andere ontwikkelingslanden heeft afgeblokt om een tijdelijke uitzondering op de - patentbescherming toe te staan.

‘Gates heeft makkelijk toegang tot regeringsleiders’, zegt woordvoerder Hans van Scharen van Corporate Europe Observatory. ‘Hij staat bijna op hetzelfde niveau als staats- en regeringsleiders. Het contrast met een organisatie als Artsen Zonder Grenzen is groot. Naar haar visie luistert de Europese Commissie niet.’

Dat Gates en gelijkgezinde organisaties vlotter toegang krijgen tot de Commissie, komt volgens Eynikel ook doordat hun visie dichter aanleunt bij hoe de Commissie werkt. ‘Handel en economie zijn cruciale bevoegdheden, ontwikkelingssamenwerking niet. Als oprichter van Microsoft heeft Gates een heilig geloof ontwikkeld in monopolies, terwijl diversiteit in productie en aanlevering van vaccins net heel belangrijk zijn om tekorten tegen te gaan. Gates heeft de afhankelijkheid van westerse farmaceutische bedrijven doelbewust versterkt. Hij overstemt de stem van het Zuiden.’

Nauwe banden

Dat Gates' visie aanslaat bij de Europese Commissie, heeft ook een ideologische component. Thierry Breton, de commissaris die de vaccincampagne onder zijn hoede heeft, is een industrieel die verscheidene grote Franse bedrijven heeft geleid. 'Dat patenten belangrijk zijn, is zijn diepste overtuiging', zegt Kathleen Van Brempt, die in het Europees Parlement voor de opheffing van de patentbescherming pleit. 'En voor Ursula von der Leyen geldt hetzelfde.' Breton staat geboekstaafd als een liberaal en Von der Leyen is een christendemocrate. Die twee politieke families verhinderden donderdag in het Europees Parlement dat het tot een stemming kwam over de vaccinpatenten. 'Heel jammer', vindt Van Brempt

Het land heeft met BioNTech en Curevac twee vaccinproducenten op zijn grondgebied. Vooral Curevac heeft nauwe banden met de Bill & Melinda Gates Foundation. In 2015 - investeerde de stichting 46 miljoen euro in het bedrijf uit Tübingen. Curevac was toen een veelbelovend biotechbedrijf dat vaccins ontwikkelde op basis van mRNA-technologie. Zo veelbelovend zelfs dat de Amerikaanse president Donald Trump de onderneming een jaar geleden tegen harde dollars wilde veramerikaansen. Intussen werkt Curevac aan een vaccin tegen covid-19 dat fase 3 van de klinische tests heeft bereikt. Het bedrijf is nu 17 miljard euro waard. De Gates Foundation bezit meer dan drie miljoen aandelen, ter waarde van 282 miljoen euro. Ze heeft dus een rechtstreeks financieel belang bij de bescherming van de vaccinpatenten. Een belang dat parallel loopt met dat van de Europese Commissie, die vorig jaar een kredietlijn van 80 miljoen euro ter beschikking stelde aan Curevac.

BioNTech is dan weer een van de vele bedrijven waar de Gates Foundation geld naartoe heeft gekanaliseerd in de vorm van donaties. In het register dat de stichting zelf openbaar maakt, blijkt dat ook Novavax, Curevac, Pfizer, Sanofi en Novartis geld ontvangen hebben. Vaak gaat het om vele miljoenen – in het geval van Novavax om bijna 100 miljoen dollar. Ook de Europese Commissie krijgt rechtstreeks geld van de Gates Foundation. In maart 2019 ging 45 miljoen euro naar de Wetstraat voor 'de ontwikkeling van oplossingen voor de wereldwijde gezondheid'.

Inspiratie voor allen

Subtieler is Gates' betrokkenheid bij het Europese klimaatbeleid. Op persoonlijke basis – dus niet via de Gates Foundation – is hij de oprichter van Breakthrough Energy Ventures, een - investeringsfonds dat geld steekt in bedrijven die beloftevolle klimaattechnologie ontwikkelen. De Europese tak daarvan, die 100 miljoen dollar te beleggen heeft, werkt samen met de Commissie en de Europese Investeringsbank.

Op zich is daar niets op tegen, maar het werpt wel een interessant licht op een brief die Gates in november vorig jaar aan Ursula von der Leyen schreef. 'Melinda en ik bedanken u voor het leiderschap dat u toonde tijdens de coronacrisis', schrijft Gates. 'Het was een plezier om met u samen te werken in de strijd tegen de pandemie. Maar nu moeten we ook in actie komen om de ergste gevolgen van de klimaatcrisis te voorkomen.' Waarop Gates zo vrij is om *Breakthrough Energy Ventures Europe aan te prijzen*. 'Ik zou het op prijs stellen als we daar snel eens over zouden kunnen bellen.'

... 'Enerzijds is het natuurlijk fantastisch dat er zoveel geld naar gezondheid en innovatie gaat', zegt Jeremy Youde. 'Anderzijds is de Gates Foundation alleen verantwoording schuldig aan zijn drie trustees: Bill Gates, Melinda Gates en Warren Buffett. De Gates Foundation vermijdt het toezicht en de transparantie waaraan overheidsbeslissingen wel onderhevig zijn.'

Bill Chill

Sophie Harman is een van de weinige researchers die diep in het functioneren van de Gates Foundation gedoken zijn. In 2016 publiceerde ze haar bevindingen in het wetenschappelijke tijdschrift *Global Governance*. 'Een groot deel van de rechtvaardiging van de rol en invloed van de stichting is gebaseerd op individuele rijkdom, de ideeën en het succes van Bill Gates', schrijft ze. 'Het is belangrijk dat claims op legitimiteit berusten op meer dan rijkdom, privileges of charisma.'

'Hij staat bijna op hetzelfde niveau als staats- en regeringsleiders. Een groot contrast met een organisatie als Artsen Zonder Grenzen. Naar haar visie luistert de Europese Commissie niet' (Hans van Scharen - Corporate Europe Observatory).

... 'De Gates Foundation heeft een aanzienlijke invloed, maar hoeft zich nauwelijks publiek te verantwoorden voor de gemaakte keuzes', licht ze per e-mail toe. 'Dat is een probleem. In de sector wordt er ook maar heel zelden kritiek op de Gates Foundation geuit. Mensen zijn bang voor hun carrière.'

Dat verschijnsel noemt ze de 'Bill Chill'. Uit vrees dat de geldstromen opdrogen, durft niemand tegen Gates in te gaan. Dat geldt ook voor de media. De lijst van nieuwsorganisaties die mee-eten uit de ruif van de Gates Foundation is indrukwekkend lang. *Zo heeft de Britse krant The Guardian door de jaren heen 12 miljoen dollar ontvangen. Ook het Amerikaanse actualiteitenprogramma NewsHour, de BBC, Le Monde, de Financial Times en Al Jazeera ontvingen geld.* De Gates Foundation financierde zelfs richtlijnen over hoe non-profit-nieuwsorganisaties onafhankelijk kunnen blijven van filantropen.

Hans van Scharen van Corporate Europe Observatory: 'Mensen als Gates worden als goden vereerd. Hij heeft lang het imago gehad van de filantroop die de kindjes in Afrika van een poliovaccin voorziet. Daar zouden we dan dankbaar en blij voor moeten zijn. *Maar moet het gezondheidsbeleid niet in publieke handen zijn?*'

Bron: https://www.standaard.be/cnt/dmf20210520_95935644

Auteur: Ruben Mooijman